

Sokan állítják: ő a Fidesz ideológusa. A '94-es, elhibázott választási taktika kidolgozásában nem kis része volt. Mások szerint Kövér László a – manapság igen kevés – zsarolhatatlan politikusok közé tartozik. Az ilyeneket nem szokták szeretni. Hova tart, mire készül az ellenzék legnagyobb pártja? Vannak-e győzelmi esélyei? Mihez kezdhet 1998 májusában, a parlament egyik legnagyobb erejeként, a szocialisták és a kispártok közszorulva? Kivel lépne koalícióra? A Fidesz ügyvezető elnökével BUJÁK ATTILA beszélgettünk.

– Eredetileg nem akartam személyes kérdést feltenni, ám belebotlottam egy érdekes írásba. Az egyik napilapban a politikusportrék között önökről esik szó, még hozzá igen plasztikus a kép, amelyet Kövér Lászlóról festenek. Önnek szimpatikus-e a fiatalember, akit ott ábrázolnak?

– Az ember nem szívesen minősíti a saját minőségét. A pozitívumokat persze én is szívesebben fogadom.

– Csakhogy szerintem itt a pozitívumok nem tengernek túl. Lássunk néhány részletet: „Politikai értelemben a biztonságát növelheti, hogy tudja, személyes barátságuk miatt Orbán Viktor bízik benne, nem fogja kegyeit elveszíteni. Ezért többet megengedhet magának, mint mások. Megengedhet... azt a luxust, hogy a pártban belül népszerűtlen legyen... Kövértől inkább féltek... Megengedhetette magának, hogy ő legyen az »elvi szilárd«... letörő a belső ellenzék, ha kell, kemény és népszerűtlen... Amolyan fellettes én szerepet játszik a pártban, aki kontrollálja az ideológiai vonalat... Azok a politikusok, akik elhagyták a Fideszt, nem utolsósorban miatta hagyták el. Számukra Kövér bosszúálló, sértődékeny, semmit sem felejtő típus... érzelmeit beengedi a politikába. Az agya, mint egy komputer, tudja,

ki mikor mit csinált az általa képviselt Fidesz-irányvonal szemében... megbecsülhetetlen érték... A Fidesz megalakulása óta ő a párt második embere, még ha ez nem is mindig jelent meg a nyilvánosság előtt.” Ön lenne a fiatal demokraták Saint Just-je, a Fidesz-erény őre?

– Ezt érdekes volt újra hallani. Bár továbbra is fenntartom, hogy az ember a pozitív és a negatív megjegyzéseket ne kommentálja, ellensúlyként megjegyzem: mind a hízelgő, mind a kritikus megállapításokban van némi túlzás. Például nem gondolom, hogy bosszúálló lennék. Hogy nem felejték, az igaz. És azt is el kell mondanom, hogy a szerepemet túlértékelik. Túlértékelik Orbán Viktorhoz fűződő barátságomat, amely valójában több személyes kapcsolatnál: elmélyült politikai munkatársi viszony is. Persze van munkamegosztás a Fidesz elitjén belül: bizonyos szerepek bizonyos emberekre hárulnak. Rám olyan szerepek hárultak, amelyek a fenti minősítéseket szinte kiprovokálják.

– Az viszont elég egyértelmű, hogy nem idegen öntől a morális alapon képviselt antikommunizmus. Még akkor is, ha egyik nyilatkozatában elismerte: ezek a kérdések az emberek zömét ma nem foglalkoztatják.

– Pedig az égvilágon semmilyen sértettség nem él bennem, a felmenőimet sem érte olyan sok bántalom. A nagyapámtól elvették a két taxiját, amellyel a kenyerét kereste 1945 után; ezért kapott édesanyám hetvenötezer forintnyi kárpótlási jegyet. És mint X-es származású kispolgári elem, nem mehetett tanítóképzőre. Ennyi sérelmet tudunk felhalmozni. A probléma tehát soha nem volt meghatározó a családban. Apai ágon éppenséggel olyan munkáscsaládból származom, amely felemelkedésként élte meg a Kádár-korszakot. Én magam első generációs értelmiségi vagyok, úgyhogy szüleim még az utódaikban is láthattak valamiféle felemelkedést. Személyes indítékom tehát nincs. Ám azzal, hogy morális kérdésnek tekintem az antikommunizmust –

mégis egyetértek, és a félreértések elkerülése végett hozzátésem: nem úgy, hogy az egykori párttagokat elítélem. Maga a kommunizmus okozott – ideológiájával, embertelen berendezkedésével – hosszú távon is nehezen reparálható károkat. A kommunizmussal mint történelmi bűnnel – amelyet konkrét személyek követtek el – nem számolt el a világ és Magyarország sem. Elszámoláson nem azt értem, hogy azokat, akik a rendszer hasznélvezői voltak, meg kéne fosztani bármitől, akár tisztességtelen úton szerzett vagyonuktól, akár személyes szabadságuktól. Ám 1990 után mégis elvárható lett volna, hogy akik az előző rendszer fenntartásában tevőlegesen részt vettek, visszavonuljanak a közélettől. Önként, minden kényszer nélkül. Az akkori kormánytól pedig elvárható lett volna, hogy ha már önként nem tették meg, akkor ösztönözze őket a visszavonulásra. A társadalom

”
Nem hiszem,
hogy mindig
annak van igaza,
aki több
szavazatot kap.
”

demokratikus berendezkedését nemcsak az intézmények határozzák meg. A demokrácia akkor életképes, ha létezik demokratikus politikai kultúra, erkölcsi világrend, amelynek jegyében elfogadjuk és betartjuk a játékszabályokat. Ha Magyarországon bocsánatos bűn lehet a hazaárulás, az, hogy valaki idegen hatalom zsoldosaként fegyvert emel saját népére, ha bocsánatos bűn, hogy valaki politikai döntések meghozójaként hozzájárul saját elvtársai és mások felakasztatásához, s a mai napig szerepet vállalhat a közéletben – akkor innentől kezdve nincs

bűn. Milliárdok elsíbolása ehhez képest kisdud játék.

– A választói legitimitáció a demokráciában mégiscsak megfellebbezhetetlen.

– Igen, ez komoly dilemma. Erre azt tudom mondani, hogy Hitler sem katonai puccsal került hatalomra, hanem a választók akarataiból. Persze a hasonlat túl erős. A demokráciában a többségi elv fontos, erkölcsi értelemben mégsem minősít. Nem hiszem, hogy mindig annak van igaza, aki több szavazatot kap.

– Lehet, hogy ez az érzelmi beállítottság, antipragmatikus, moralizáló hajlam az, ami miatt önöket a liberális tábor egy része nem kedveli, sőt meg is mosolyogja?

– Ha mosolyognak, most nem sok okuk van rá, mert ahogy a vicczen mondják: a villamos kerekei alól jövő mosoly ritkán őszinte. És pillanatnyilag az SZDSZ és a Fidesz egymáshoz mért pozíciója nem teszi indokolttá a mosolyt.

– Orbán Viktor mondta egyszer: számos alkalommal érezte a rosszallást, hogy ugyan mit keresnek a politikában ezek a „vidéki fiúk”. Nem tudom, mennyi ebben a túlzott érzékenység. De hasonló élethelyzetben vannak: ön is „vidéki fiú”.

– Ilyesmit én is éreztem. Nem is a megkülönböztetés, a világlátásbeli különbség zavart – azt eleinte nem gondoltam áthidalhatatlannak. A Fidesz kezdettől arra törekedett, hogy megpróbálja elősegíteni a különböző értelmiségi csoportok közötti párbeszédet. A párt jellemzően első generációs vidéki értelmiségi miliőben gyökerezik. Ugyanúgy, ahogy az MDF is egy tradicionális értelmiségi szubkultúrából táplálkozott. És az SZDSZ-nek is megvan a maga sajátos szociológiai arculata, amelyet nem tud levétközni, még azáltal sem, hogy az egykori demokratikus ellenzék nagyjai idővel háttérbe szorultak. Nem érzem kritikának, ha a Fideszt a „vidéki fiúk” pártjának nevezik. Tudomásul veszem: így alakult Magyarországon a politikatörténet. De azt tartottam volna a jövő számára is politikai hozadékkal bíró stratégiának, ha ezek az értelmiségi csoportok széles polgári koalícióba tömörülnek.

Vancsó Zoltán felvételei

bak az ilyen jelzők. Nehéz megítélni, mitől volt szociáldemokrata az a gazdaságpolitika, amelyet a González-kormány folytatott. Miként nyerhetett választásokat Tony Blair a Labournak azzal, hogy Margaret Thatcher legjobb brit tanítványának nevezte magát. Ez a politikai rendszer stabilitását s egyúttal kiüresedését is jelenti. Ez a politikai fejlődés nálunk is zajlik, és vélhetően két nagy erőcsoportra oszlik a magyar pártrendszer. Ebben a Fidesz valóban a jobbközép mezőt foglalhatja el, integrálva a liberális értékeket és a kereszténydemokrata gondolatot.

– Vágjunk a sűrűjébe. Sokan mondják, hogy – polgári szövetség ide, ellenzéki összefogás oda – az ön pártjának önállóan kéne indulnia 1998-ban. Nem kellett volna erőltetni a kísérletet az ellenzéki összefogásra, amely a kiszáradás miatt eleve lehetetlen volt. A KDNP kipukkadásával, az MDF meggyengülésével pedig végképp értelmét veszítette. Csak az időt pazarolták.

– Egyfelől szögezzük le: amit az elemzők egy része bírál, az oda vezetett, hogy most, három hónappal a választások előtt a Fidesz politikai pályafutásának legnagyobb sikere előtt áll. A közvélemény-kutatások nem arra utalnak, hogy elhibázott politikát folytattunk. Hogy mi lett volna, ha nem így csináljuk, arról lehet vitázni. Mégis azt mondom: nemcsak a mi döntésünk következménye volt, ami Magyarországon 1998-ra kialakult. Az első lépést az SZDSZ tette meg azzal, hogy – noha erre nem volt szükség, és az ország kormányozhatósága sem indokolta – a liberális mezőről (hogy visszajára fordítsam Demszky Gábor szavait) lelépve és az MSZP platformjává aszalódva átlépett a baloldal táborába, magára hagyva a Fideszt. És most én mondom azt: „Mi lett volna, ha...?” Ha az SZDSZ ellenzékben marad, nem volna kétséges, melyik politikai irányzat nyeri a választásokat. És nem lenne kérdéses, hogy az MSZP vereséget szenvedne.

– Biztos benne, hogy a Fidesz választói előtt hitelesen igazolható például az, hogy az önkormányzatok szövetsége, az MDF jelenti a „polgári jövőt”? Nem lehet, hogy a Gellért szállóban „politikai holt lelkekkel” csókolóztak össze? Ez szörnyű teher lehet.

– Tehernek talán teher, de hogy szörnyű, azt nem mondanám. Nem szörnyűbb, mint Horn Gyulát cipelni. Lehetnek egy politikai irányzatnak kevésbé sikeres, kevésbé népszerű képviselői. Ha Antall József élne, akkor az MDF is meghatározóbb párt lenne. Nem ez a lényeg. A polgári jövőt tényleg nem az MDF fogja felépíteni, ha-

nem a Fidesz az MDF-fel és a többi jobbközép politikai erővel együtt. Mert nincs polgári jövő polgári múlt nélkül, és nem lehet elvitatni, hogy az MDF kötődik ehhez a hagyományhoz.

– A polgári jövő helyett nézzük a prózai közeljövőt. Az MSZP biztosan ül a maga harmincöt-negyven százalékán. Bő három hónap van hátra. Minden nappal fogatkoznak a Fidesz nyeresési esélyei.

– Én nem becsülöm le a közvélemény-kutatások szerepét, a szavazókra gyakorolt befolyásukat kiváltképp nem. Igaz: az MSZP jelentős előnnyel vezet. Ugyanakkor azt mondom: a választások végső kimenetelét az dönti el, milyen lesz a részvételi arány. Minél nagyobb a szavazói hajlandóság, annál kevesebbet ér az MSZP tudatos bázisának ereje. Az MSZP ugyanis – ellentétben a Fidesszel – minden látszólagos növekedés dacára elérte terjeszkedésének korlátait. A „másodlagos szimpátiák” rovatban alig jelenik meg. Innen csak visszafelé van út. A döntést a második fordulóban az egyéni mandátumokért vívott harc hozza meg.

– Ám a pillanatnyi állás szerint a Fidesz-kormányzás valószínűtlen. Hacsak... Hacsak Orbán Viktor és Kövér László el nem szánja magát, hogy koalícióra lépjen az „öselenséggel”, az MSZP-vel.

”
A Fidesz politikai pályafutásának legnagyobb sikere előtt áll.
”

– Sem én, sem Viktor nem vagyunk abban a helyzetben. Ilyen döntést csak a Fidesz vezető testületei hozhatnak. Elméletben lehetségesnek tartom, ám gyakorlati esélye szinte a nullával egyenlő. A beszélgetés elején a politikai erkölcs kérdéseit boncolgattuk. Éppen az SZDSZ példája mutatja, milyen következményekkel jár, ha valaki visszaél retorikai képességeivel, és úgy gondolja: minden morális probléma áthidalható. Ráadásul őszintén – s nem pusztán az opposzció miatt – mondjuk: amit az MSZP Magyarország jövőjéről gondol, azzal a legnagyobb mértékben szemben állunk. Hogyan lehet egy koalíciós partnerrel az ellenkezőjét csináltatni annak, amiben érdekelt? Az SZDSZ tra-

– Most talán ne térjünk ki arra, hogy ez miért, kinek a hibájából nem sikerült. Esetleg épp abban leledzik a baloldal ereje, hogy az MSZP-n belül ezek a feszültségek feloldódnak.

– Ott azért van más cementáló erő is. Részben az elmúlt évtizedekért viselt felelősség és az ezzel járó titkolt büntület. Másfelől az a jelentős, anyagiakban is kifejezhető kötőerő, amely a spontán privatizáció óta ezt az érdekszövetséget összetartja.

– A Fideszről nemrégiben a Századvég politikai elemző csoportja tett közzé elemzést. A cím a legérdekesebb: „Bonyolult feladat előtt az új jobbközép centrum-párt.” Két szó is szemet

szúr. Az egyik az „új”. Mitől új, ha régi? És mióta „jobbközép”?

– Most nem kezdem el harcosan tagadni. Bár továbbra sem értek egyet azzal a megállapítással, hogy a Fidesz 1992-ben vagy 1994-ben éles fordulatot hajtott volna végre, miként szociálliberális kritikusaink hangoztatják („rossz pályán focizik”...). Az ilyen ideológiai besorolásokkal nehéz mit kezdeni, mert csupán arról szólnak, hogy a választók egyfajta hívószóval azonosíthatóak az egyes csapatokat. De ha ennél komolyabb tartalmat keresünk, nehézségekbe ütközünk. Mert például Nyugat-Európában, ahol ezek régóta funkcionáló, kiforrott irányzatok, egyre bizonytalanab-

A második ember

gikus hibája is ez volt. Úgy gondolták – ki is mondták –, hogy a koalícióba beépülve kontrollálják, helyes irányba terelik azt az utódpártot, amelynek demokratikus elkötelezettségéről maguk sem voltak meggyőződve, és korrupcióra való hajlamáról nem voltak kétségeik. Afféle „nevelőtisztnek” szegődtek a koalícióba. Menet közben derült ki: az MSZP olyan erős – nemcsak a mandátumok számát, de társadalmi beágyazott-

– Mit mondjak, nem lettem okosabb.

– Nézze, az idő nekünk dolgozik. Hiszek abban: már az idei választásokon van esélyünk arra, hogy az MSZP-t magunk is megverjük. Abban pedig egészen biztos vagyok, hogy ha Magyarországnak van értelmes jövője, azt mi képviseljük és nem az úgynevezett szocialisták. Amit az MSZP alternatívaként kínál, az a bele-törődés, a „csak rosszabb lehet” életérzését jelenti.

– Zárszóként térjünk vissza az ön személyére. Az 1990 és 1994 közötti vagy a mostani

”
Szellemi
oxigénhiánnyal
küszködöm.
”

ságát tekintve is –, hogy a végén nem az elítélt hasonult a nevelőtiszthez, hanem a nevelőtiszt érezheti úgy: ő is egy az elítéltek közül. S még nagyobb baj, hogy a külvilág is így gondolja. Ilyen hibát ép ésszel nem lehet még egyszer elkövetni.

– Becsúszhat viszont egy másik malőr. Az, hogy a végén nem tudják Torgyánt „ellökni maguktól”. Előfordulhat, hogy jó eredmény esetén együtt kormányzóképesek lehetnek. Nagy kísértés.

– A kisgazdapárt jövője bizonytalanabb, mint az elmúlt négy évben bármikor. Népszerűsége egy ideje nem emelkedik, inkább csökken. Ma még az sem látszik tisztán, hogy Maczó Ágnes kiválása milyen mértékben hat a párt megítélésére. Innen nézve a kisgazdapártról semmit sem mondhatunk. Nem tudjuk, milyen erős lesz.

– De ez az ő bajuk. A Fidesz gondja az: mit kezd egy relatíve erős Torgyán és egy valóban erős MSZP közé szorulva?

– Hogy mi lesz a választások után, arról nem érdemes forgatókönyveket szerkeszteni. Annyira bizonytalan a helyzet, hogy csupán teóriákat gyárthatunk, aminek egyetlen következménye, hogy aztán magyarázkodásra kényszerül az ember.

ellenzéki szerep volt-e kedvesebb önnek? De kérdezhetem negatív éllel is: melyik rezsimet kedvelte kevésbé? A „népmentist” vagy a „posztkommunistát”?

– Mind a 1990-es, mind a 1994-es parlament alakuló ülésén kis híján elsírtam magam. Kilencvenben a meghatottságtól, mert harmincéves fejjel tagja lehettem az első szabadon választott parlamentnek. Kilencvennégyben az elkeseredéstől, mert láthattam: ugyanazok a figurák tűnnek fel tömegével a kormánypárti oldalon, akikkel tíz éve is szemben álltam. Az első ciklusban felszabadultan lehettem ellenzéki képviselő, bár gyakran nem értettem egyet az MDF-kormány intézkedéseivel, azzal, ahogyan a társadalommal, az értelmiséggel és a sajtóval kommunikált. És 1998-ból visszatekintve – amikor az MDF a Fidesz választási szövetségese – sem látom úgy, hogy felül kellene vizsgálnom akkori álláspontomat. De egy pillanatig sem éreztem, hogy ne lennék biztonságban. Hogy egzisztenciámat, integritásomat bármilyen veszély fenyegetné. 1994 óta viszont ugyanúgy érzem magam, mint Cseh Tamásék, amikor 1985 körül a „Tíz év múlva ne ez a dal legyen” című dalukat megírták. Úgy érzem, nincs levegő, rossz a közérzetem, szellemi oxigénhiánnyal küszködöm.